

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Petiti Philosophi & Doctoris Medici, Miscellaneorum Observationum Libri quatuor

Petit, Pierre

Trajecti ad Rhenum, 1682

Cap. XVIII. Non recte judicare, qui librum de Mundo, Aristotelis nomine inter aliae ejus volumina publicatum habitumque, genuinum ejus esse foetum negant. obiter de Prooemiis, & catalogo librorum ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-13245

psisset, si quo tempore scribebat, eum locum *Procli* in memoria habuisset.

CAPUT XIX.

Non recte judicare, qui librum de Mundo, Aristotelis nomine inter alia ejus volumina publicatum habitumque, genuinum ejus esse factum negant. obiter de Procemiis, & catalogo librorum Aristotelis.

Quia me alias complurium doctorum virorum exemplo, loca ex eo libro, ut *Aristotelis* γῆνολω citare memini; alii autem non pauci neque indocti ambigunt, an sit recte ei adscriptus; immo genuinum ejus esse opus plane inficiantur, & conjecturas proferunt, paucis sententiam meam, de hac controversia, aperire decrevi. Sic existimo, nullam rationem idoneam afferri posse, qua non esse id scriptum *Aristotelis* probetur: neque esse, cur quisquam vereatur loca ex eo proferre & sententias nomine *Aristotelis*; quod si ab ipso *Aristotele* editum non est, certe ab homine placitorum ejus peritissimo, ac bono Peripatetico elaboratum esse oportet: Ita nihil in eo reperitur, quod Peripateticorum principis sinceram doctrinam non redolet. Primum igitur argumenta illa, quibus Recentiores viri docti hunc librum ex operum *Aristotelis* catalogo expungunt, proponam deinde expendam, & nullius esse momenti probabo.

Petrus Victorius (ab hoc enim ordiri placet disputationem) lib. 25. *Var. Lectionum* cap. 13. hoc primum argumenti affert: longe diversam in eo libro deprehendi tractandi methodum & rationem, illi qua in suis libris solitus
uti

uti *Aristoteles*: in quibus omnia diligenter & enucleate atque exquisite traduntur: hic populariter, pingui *Minerva* & historice. Addit libri hoc titulo inscripti nullam mentionem fieri, neque a *Laertio* in catalogo librorum *Aristotelis*, neque ab ullo interpretum Græcorum. Tertio *Jacobum Tusanum* testem citat, qui item hunc librum non esse *Aristotelis* censeret, hac conjectura sane validissima, quod hic liber contra morem *Aristotelis* elegans & bene longum proœmium habeat. Postremo citatum cum honore *Platonem* in calce hujus libri, quod nunquam alias *Aristoteles*. Quibus *Muretus* addit stili dissimilitudinem lib. 2. *Var. Lection.* cap. 8. quam qui non videat, nihil omnino videre posse decernit. In eodem albo est *Jul. Casar Scalliger*, qui pariter hunc librum nothum pronuntiat in *Exercit.* 362. sed longe graviore censura; non solum enim phrasim ab *Aristotelica* diversam sed & doctrinam notat, immo sententias infames in eo reperiri autumat. Quamobrem operosior nobis cum ipso illo, quam cum memoratis Grammaticis futura est disputatio. Qui quanquam magnus fuit admirator *Aristotelis*, & in ejus doctrina apprime versatus (hoc enim nunquam satis laudatum illud opus *Exercitationum* passim & ubique clamat) non tamen nobis hac tam superba & atroci censura imponet, cui tam dilucida ex confectis *Aristotelis* libris loca opponam, ut qui vel maxime ei favent (in quibus me esse profiteor) locum ad eum excusandum si velint, habituri non sint.

Nunc ad eorum conjecturam & argumenta venio; atque eodem ordine quo sunt proposita, dissolvo. Quod igitur *Victorius* diversum in hoc libro *de Mundo* modum tractandi arguit, ab ea methodo, quam in aliis *Aristotelis* libris observamus, hoc nihil aliud probat, nisi hunc libellum non esse in eorum numero, qui *ἀρχοπασινοῖς* dicuntur; sed in eorum plane qui exteris & vulgo editi & *ἑσώτεροις*, extranei vocantur. Quod ultro fatemur & agnoscimus.

Scri-

Scriptus quippe ad *Alexandrum Regem*, ut titulus indicat, ideoque faciliore, quam alii stilo & aperto orationis plausibilique filo; ut decet Regibus scribentem, ut illi universæ naturalis scientiæ compendium esset. Quo pacto & objectionem a stili discrepantia ductam removeo. Nihil enim hac solutione verius. Nec video alioqui, quid sit necesse non modo *Aristotelem*, sed & quemcumque auctorem ita esse unius normæ in rebus tractandis atque in scribendo tenacem, ut nunquam ab ea vel latum, quod ajunt, unguem deflectat, cum ipsum *Aristotelem*, de quo est nobis disputatio, multo faciliore orationis cursu in *Moralibus*, *Politicis*, *Rheticis*, quam in *naturali auscultatione* & *Metaphysica* fluere constet. Nullius igitur momenti hæc ratio: Patetque *Victorium* & *Muretum*, tunc cum hoc genere argumenti uterentur, non habuisse in animo nulli ignotam *Aristotelis* voluminum divisionem in *acroamatica* & *exoterica*.

Non minus vanum, quod idem arguit non notari hunc librum in catalogo, quem dat *Laertius* operum *Aristotelis*, ceu nihil in hoc genere latere hunc auctorem, vel certe præterire memoriæ vitio non potuerit. Quot enim alia ejus philosophi citantur ab auctoribus, quorum nec ulla in eo indice fit mentio? ostendant mihi in eo indice, *Peplum Aristotelis* ab *Homeri Scholiaste* citatum. in quo (ut ex *Porphyrio*, *Celius Rhodiginus* refert) Ducum genealogias, & navium numerum ad Trojam profectarum; & epigrammata, ac insuper disticha in singulos Duces, præterquam in *Ajacem*, exsequebatur, ostendant. in eundem *Homerum* commentarios a *Phrynicho* laudatos in *vocum Atticarum Eclogæ*; voce *Βασίλισσα*: *Ἀλκαῖον* (inquit) *Φασιν τὸν κωμωδοποιὸν, ἢ Ἀριστοτέλῳ ἐν τοῖς Ὀμήρου ἀπομνημονεύμασιν εἰρηκέναι* &c. item ejusdem *Aristotelis* libros *παραδόξων*, quorum meminit *Plutarchus* in tractatu *παραλλήλων ἑλληνικῶν*: tum libros *ζῳικῶν* ab *Apollonio* citatos in *Admirandis*; alios utique ab historiis animalium, his scilicet verbis:

Ἀρι-

Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τοῖς ζῴκοις (δύο γὰρ εἰσιν ἀλλὰ πραγμασιεῖαι ἢ ἰδρὺ ζῴων, ἢ δὲ περὶ τῶν ζῴκων) &c. Sic quoque eodem citat *Athenaeus* lib. 7. cap. 9. & *Aristotelem* laudat ἐν τῷ ζῴκῳ ἐπιγραφομένῳ, ἢ περὶ ἰχθύων. Erant autem ζῴκα καὶ quæ in animalibus proveniunt sive animata, pediculi, pulices, lumbrici & alia id genus: sive inanimata & excrementa, ut lacrymæ, sudor, lendes, & reliqua: de quibus volumina seorsim conscripserat *Aristoteles*, ut nihil in esset universa rerum natura, quod diligentiam ejus fugeret.

Sed neque liber περὶ κνύμων, ab ipso *Laertio* memoratus in *vita Pythagoræ*, in eo catalogo legitur. quemadmodum nec liber *de Adjutoriiis*, citatus ab *Aureliano* lib. 2. *Acut.* cap. 13. Non denique citatum ab *Alberto Magno* lib. 8. *Physicorum*, *Aristotelis* nomine volumen *de natura Deorum*. si tamen auctoris illius in literis & antiquitate parum versati, ratio habenda in hac controversia. At *Græci Aristotelis* interpretes nusquam ejus libris mentionem faciunt, certe. Non enim mos eorum est in disputationibus suis arcessere loca ab *exotericis* libris philosophi: potius *Acroamaticis*. tum non, video quid necesse sit nullum ab iis *Aristotelis* scripti genus esse præteritum, ut quod in eorum commentariis non citatur, ab *Aristotele* alienum censeretur.

Non minus frivolum est, quod de *Tusani* judicio affert idem *Victorius*, non esse *Aristotelis* hunc librum, qui proœmium habeat initio elegans & copiosum. Quod *Victorio* potuisse probari miror equidem; *Victorio*, inquam, tam diligenter in *Ciceronis* lectione versato; nec meminisse quid *Cicero* de *Aristotelis* more in *exotericis* libris scripserit in octuagesima secunda *epistolarum ad Atticum* lib. 4. Itaque cogitabam, quoniam in singulis libris utor proœmiis, ut *Aristoteles* in iis, quos ἐξωτερικὰς vocat, aliquid efficere. Ex quo loco clarum est, non abhorruisse a proœmiis *Aristotelem* in

exo-

exotericis. Sane præfixum libri *Rhetoric. ad Alexandrum* initio proœmium videmus, nec minus luculentum isto, quod est in fronte libri *de Mundo*. Quin nec omnes *acroamaticos* proœmiis caruisse certum est. Quippe & accuratissimæ illius tractationis, quæ inscribitur: *περὶ φυσικῆς ἀκρόασης*, proœmium agnoscit *Simplicius*, ab iis verbis, *ἐπειδὴ τὸ εἰδέναι*; usque ad illa, *ἀνάγκη δὲ ἡτοίμιαν εἶναι. τὸ προόμιον* (inquit) *εὐθὺς τὸν σκοπὸν ἐκφάνει*. Sed neque libris *de anima* & *Metaphysicis* deesse proœmium, quisquam dixerit, tametsi non eadem ratio proœmii in *acroamaticis*, atque in *exotericis*. In his dirigebatur oratio ad eum, cujus gratia suscepta erat disputatio, cui & opus commendabatur, ut videre est in proœmio memorati libri *Rhetor. ad Alexandrum*. Quæ eadem ratio proœmii in libro *de Mundo*, tum ejus, quod *Porphyrus* præfixit *introductioni suæ ad categorias Aristotelis*. Quæ autem *acroamaticis* præmittebantur, hæc semotis quæ ad rem non pertinerent, propositum libri atque institutum aperiebant, atque ab eorum quæ tractanda essent, fere natura ducebantur, ut potius *exordia*, quam *proœmia* dici deberent. Quod considerans *M. Tullius* citato loco: *Solis Aristotelis exotericis proœmia addita* dicit, hæcque nota distinguuntur ab *acroamaticis*.

Non est autem dubium, quin multos ejusmodi libros talibus *proœmiis* in frontispicio ornatos scripserit *Aristoteles*, qui proprie *exotERICI* dicerentur, propterea quod alicujus ad quem scripti erant, nomen præferrent. Sed aliis vetustate abolitis, duo hi duntaxat supersunt, hic scilicet *de Mundo ad Alexandrum*; & alter *Rhetorices ad eundem Regem*. Quocirca, nihil aliud, ut dixi hoc argumento efficitur, nisi hunc librum *de Mundo* non esse in classe eorum *Aristotelis* librorum, qui *acroamatici* dicti sunt. Quod non solum fateor, sed etiam profiteor. Quod postremo subjungit idem *Victorius*, non videri *Aristotelis* eum librum, in quo *Platonem γενναίον*, hoc est, *generosum* appellet, adeo futile est, ut respon-

respon-

responsione non egeat: sane in severis illis *acroamaticorum* disputationibus, non fere quenquam philosophorum laudat *Aristoteles*, redarguit potius, si quid minus recte ab iis positum videatur; in *exotericis* laudasse, & cum præfatione honoris non dubito: quando & in volumine *quaestionum naturalium*, sect. 30. problemate 1. eorum numero qui in philosophia excelluerunt, *Empedoclem*, *Socratem*, *Platonem* adscribit. De stili differentia, si qua est, satis dictum est: restat ut de doctrina consideremus, an tantum aberret ab *Aristotelica*, quantum *Scaliger* putavit, atque etiam a vera ratione, usque ad infamiam sententiarum, ut loquitur. Postquam enim de quadam absurda opinione dixit, & eam improbavit, mox de hoc libro subjungit: *Hanc tamen, aut non valde absimilem opinionem inveni postea in libro de Mundo, qui falso circumfertur sub nomine Aristotelis. Ex ejus quidem libris multa. phrasis alia, ad κακοζηλίαν usque: sententia infames.* Sane atrox censura, tragica verba: Sed plane ad nihilum reditura. Mittamus phrasim de qua jam satis: sententiam adductam ex hoc libro a *Scaligero* expendamus: Ἄυλὸν (θεὸν) ἐπὶ τῷ ἀνωτάτῳ χώρῳ ἰδρῶν αἰθέρος, τὴν δὲ δύναμιν, διὰ τῶν συμπαντικῶν κόσμων διήκσαν ἡλίον τε κινεῖν, καὶ σελήνην καὶ τὰ πάντα ἕρπαιον περιάγειν, αἰτίον δὲ γίνεσθαι τῆς τῶν ἐπι γῆς σωτηρίας. Ἐδὲν γὰρ αὐτῷ ἐπιτεχνήσεως δεῖ καὶ ὑπερησείας, τῆς παρ' ἐτέρων, ὡς παρ' τοῖς παρ' ἡμῶν ἀρχαῖσιν. i. Deum summo in loco ita esse collocatum, ut tamen ejus vis per universum Mundum pertinens, tum Solem, Lunamque moveat, tum caelum omne circumagat, simulque causam præbeat eorum quae terra sunt, salutis atque incolumitatis. Neque vero illi ipsi, itidem ut principibus mortalium, opus est, aut artificiosa molitione, aut alieno ministerio. Ad hunc locum hæc *Scaligeri* est censura: de Deo (inquit) sic loquentem faciat *Aristotelem*, cui notus sit octavus *Physicorum*, non ignotus ille quem e *Metaphysicis* evocabamus? Nimirum duo hic *Scaligerum* offendunt: & quod Deus in supremo Mundi

di fastigio collocatur, & quod manente ibi ejus substantia & circumscripta, ut quidem *Scaliger* exponit, potentia per universum orbem deducitur: cui consequens putat, ut potentia Dei secundum eum auctorem distingatur a substantia. *Qui tamen* (inquit) *operam ludit: si sperat se nobis persuadere posse, Deum esse in aliquo ubi: & esse finitum ἐν ἀκροτάτῃ κορυφῇ: deinde si Dei potentiam aliud esse ab ipso Deo somniavit.* Haec tenus *Scaliger*. Cujus judicium statim ex eo libro *Physicorum*, ad quem nos ablegat, confutari potest. Ibi enim postquam demonstravit primum movens unum esse & immobile, deinceps de sede ejus sic textu 84. statuit: ἀνάγκη ἢ ἢ ἐν μέσῳ, ἢ ἐν κύκλῳ εἶναι. ἀπὸ αἰ γὰρ αἰ ἀρχαί, ἀλλὰ τάχιστα κινεῖται τὰ ἐγγύτατα τῷ κινουμένῳ. τοιαύτη δὲ ἢ τὸ ὄλε κίνησις ἐκεῖ ἄρα τὸ κινουόν. *Necesse est autem, aut in medio, aut in circulo esse: hac enim principia sunt, sed celerrime moventur, quae moventi propinquissima sunt: hujusmodi autem est totius motus, ibi ergo est movens.* Per medium, intelligendum est centrum Mundi: circuli autem nomine extremus & supremus totius Mundi ambitus, quod aliter primum mobile vocatur: cujus motum, ut moventi ipsi proximi & conjuncti velocissimum esse censet. Ex quo arguit in eo orbe supremo sedem esse moventi primo. Quid igitur interest primum movens, hoc est, Deus, ἐν κύκλῳ, hoc est extremo universi ambitu esse dicatur, ἀκροτάτῃ κορυφῇ summo culmine & fastigio. Cum quicquid interpretationis ad eum locum octavi *Physicorum*, tuendum affertur; huc transferre liceat: Sicuti enim quod illic dicitur motor primus esse ἐν κύκλῳ, non intelligitur de ubi proprie dicto & circumscriptioe locali; Sic neque hic cum ἐν ἀκροτάτῃ κορυφῇ τῷ σύμπαντι οὐρανῷ ἐγκαθιδρόμενῳ, hoc est, in supremo totius Mundi fastigio, tanquam in propria sede & Solio constitutus dicitur. Sed eo sensu, quem *Simplicius* ad citatum locum octavi *Physicorum* affert his verbis: Ἀριστέλης τὴν ἀπλανῆσφαιραν πρώτως ἀπολάθειν τῆς δημιουργικῆς νομίζει κινήσεως,

νήσεως. Nempe, qua in parte Mundi vis & operatio conditoris & moderantis Dei luculentius apparet, ibi sedem & locum ipsi designatum esse a sapientibus putandum est: non qualis locus competit, qui repleatur, aut comprehendat, sed qualem essentiae impartibili & inextensae convenire soli sapientes intelligunt: scilicet ibi est Deus, ubi ejus maxime vis & operatio viget: qui secundum se omnem non modo loci, sed etiam naturae & generis praedicationem transcendat.

Alioqui & in *Scriptura* infames reperirentur sententiae; ut cum Deus apud *Isaiam* cap. 66. sic loquens inducitur: *Caelum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum*. Immo hominum nationes omnes impiae, quarum consensu locus Mundi superior Deo assignatur: ut ipse *Aristoteles* in primo *de caelo* notat: Πάντες γὰρ ἄνθρωποι περὶ θεῶν ἔχουσιν ὑπόληψιν, καὶ πάντες τὸν ἀνωτάτω τῶ θεῷ τόπον ἀποδιδοῦσιν ἢ ἑσθῆραροι, ἢ ἑλλήνες ὅσοι περ εἶναι νομίζουσι θεῶς, δηλονότι, ὡς τῶ ἀθανάτῳ τὸ ἀθάνατον συνηρημένον, ἀδύνατον γὰρ ἄλλως. i. *Omnes homines de Diis habent existimationem: & omnes eum, qui sursum est, locum Deo tribuunt, & Barbari & Graeci quicumque putant esse Deos, tanquam videlicet immortalis immortale coaptatum sit: fieri etenim aliter non potest*. Ecce quam & hic aperte *Aristoteles* Deum supremo in Mundi loco constituit? An igitur ob haec verba, librum primum *de caelo* esse *Aristotelis* negabimus? Denique *Plutarchus* in primo *de Placitis philosophorum* cap. 7. diversas antiquorum de Deo opiniones referens: hanc *Aristoteli* assignat: Ἀριστοτέλης τὸν μὲν ἀνωτάτω θεὸν, εἶδ' ὅτι χωριστὸν ἐπιβεβηκότα τῇ σφαίρᾳ ἔπανός. i. *Aristoteles supremum Deum separatam formam, universi globo incedentem dixit*.

Non minus iniquus *Scaliger* in his verbis: τὴν δύναμιν διὰ τῆ σύμπαντος κόσμου διήκσαν ἠλιόντε κινεῖ &c. cum ex his verbis auctorem ejus libri, Dei potentiam aliud esse ab ipso Deo somniasse dicit. Nam profecto ipsius *Scaligeri*

somnium est hæc interpretatio. Nec satis mirari possum, virum tam acutum, quo sensu manare ac diffundi Dei potentia per universum mundum dicatur, non vidisse: cum enim potentia sive virtus non minus, in *sacris* etiam *paginis* de Deo usurpetur, quam essentia & substantia, cur non eundem modum concipiendi & loquendi tenentes Deum ipsum immobilem stare in supremo Mundi loco; virtutem & potentiam per omnes Mundi partes manare ac diffundi dicamus? neque propterea aliud esse in Deo substantiam, aliud potentiam, ut carpit *Scaliger*, somniamus; Solum hunc ab aliis rebus, quæ virtute ejus subsistunt, distinguimus. Nihil enim aliud est Dei potentia, quam res ipsæ, prout aptæ, a Deo ejusque munere, essentiam, vim, perfectionemque omnem sibi congruentem suscipiunt. Idem quippe ordo, eadem necessitas, qua cuncta a primo procedunt, in ipsis rebus spectatus, creatio, conservatio, ordinatio dicitur; in Deo ipso, potestas, virtus, providentia, qua ea omnia exsequitur. & qui aliter Deum in Mundo esse, aut re ulla finita putat, quam per ordinem, quo infra unum primum cetera in suo gradu consistunt, desipit. Velimus nolimus, creatio nihil aliud nisi ordinem & principatum sonat, eo quod Deus sit quid primum & summum in universo rerum ambitu, sed ita primum; ut cetera ab eo dependeant.

Hæc adversus censores istos differere visum est, quod mihi non videntur eorum conjecturæ & argumenta esse ullius momenti; non quod præfracte & mordicus velim tueri hujus libelli auctorem esse *Aristotelem*: ceu ipsi, cum eum lucubraret, affuissem, aut, quibus in lucem est editus, temporibus vixissem. Quippe & multa alia *Aristotelis* nomine vulgata fuisse didici ex *Laertio*, & de hoc libro *de Mundo*, an esset *Aristotelis*, *Proclum* addubitasse scio in quinto libro *Comment. ad Timæum Platonis*. Οὐλε ὁ γὰρ (inquit) τὸ παντὸς (supple εἰμαρμένη ἔστι) ὡς πρὸ Φησι πάλιν Ἀριστοτέλης, εἶπερ ἐ-

κείνους τὸ περὶ κόσμου ἑξελίχων. i. *Ut alicubi rursus dicit Aristoteles, si illius est liber de Mundo.* Solum id, ut dixi, contendo, nihil in eo libello contineri, quod non sit placitis *Aristotelis* apprimè consentaneum; ideoque probabilius *Aristoteli* asseri, quam abjudicari. Cum præsertim antiquiores *Proclo* auctores, neque sublestæ auctoritatis, hunc librum *Aristoteli* adscribant. Ita quidem *Apulejus*, qui & *paraphrasi* hunc illustrare haud dubitavit; floruit autem *Apulejus*, *Hadriani* Imperatoris principatu, æqualis aut superior Græcis *Aristotelis* interpretibus qui ad nos pervenerunt. Tum *Justinus Philosophus* & *Martyr* qui iisdem temporibus vixit, in eodem albo nomen profitetur suum, pariterque hujus libri *Aristotelem* auctorem censet, in priori *oratione ad Græcos* his verbis: Ἀριστοτέλης δὲ, ἐν τῷ πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα λόγῳ, σύνομόν τινά τῆς αὐτῆς φιλοσοφίας ἐκλιθέμεν ὄρον, σαφῶς ἢ φανερώς τὴν Πλάτωνος ἀναιρεῖ δόξαν &c. ubi & hæc ex eo libro verba recitat: quæ pertinere ad *Platonem* putat: Οὐχ ὡς ἔνιοι τῶν περὶ τὸ θεῖον πλημμελούντων, ἐν τῇ πυρώδει οὐσίᾳ τὸν θεὸν εἶναι φασιν. Quæ verbi paulum detorta ab his, quæ in eo libro habemus: Οὐχ ὡς τινες διὰ τὸ πυρώδη οὖσαν, αἰθεραῖ, πλημμελοῦντες περὶ τὴν πλεῖστον πυρὸς ἀπηλλαγμένῳ δύνανται. i. *Non quidem ideo quod ignita flagret ipsa, ut aliqui censuerant, plurimum utique aberrantes, circa potentiam illam, maxime ab ignea natura abhorrentem.* Ut dubitari non possit quin hunc ipsum, quem habemus, librum *de Mundo* intelligat. Qui tamen fallitur, dum hæc tanquam de Deo dicta accipit, quæ ad *Ætherem* & naturam cœlestem pertinent: neque verum est *Platonem* ibi redargui, ceu is Deum esse in ignea substantia dixerit, quod nusquam reperimus apud *Platonem*; sed *Anaxagoræ* ibi opinio improbat, qui igneam cœli naturam posuit, *Ætherem*que dictum *παρὰ τὸ αἰθεραῖ*, ceu igne accensum. Quod nomine & *Aristoteles* eundem castigat lib. i. *Meteor.* cap. 3.

FINIS LIBRI II.

PETRI